

ARKAİK DÖNEM HEYKELLERİNİN MODERN SANATÇILARDA ETKİLERİ VE PLASTİK ESERLERDE KULLANIMLARI

Mustafa Cevat Atalay^{1*} Mustafa Dolmacı²

¹Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim İş Öğretmenliği Bölümü, Ankara

²Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İngilizce Öğretmenliği Bölümü, Ankara

* atalaymustafacevat@gmail.com

Özet: Mezopotamya, Mısır, Yunan ve birçok uygarlıkta heykeller sürekli bir etkileşim içindedir. Bütün bu uygarlıkların sanatları çağlarının kültürel özelliklerini gösterir. Arkaik heykellerinin bugün elimize ulaşan ve tespit edilen türlerini incelediğimizde genellikle bu heykellerin oldukça simgesel olduklarını görürüz. Konuları genellikle ağırlıklı olarak Tanrılar, krallar, din adamlarıdır. Arkaik toplumların kültürleri Heykelleri 19.yüzyıldan itibaren sanatçıların ilgisini daha fazla çeker olmuştur. Bu merak araştırmaların ve arayışların artmasını sağlamıştır. Bu döneme ait eserlerin plastik yorumlanması ve çözümlenmesi simgesel anlam ve anlatımlar dönüşerek sanatçı eserlerine dahil olmuştur. Bunlardaki betimlemeler birçok modern sanatçıya ilham olmuştur. Eski uygarlıkların sanat eserlerini motiflerinin konuları modern sanat akımlarını ve sanatçıları etkilemiştir. Fakat aktarılmalarındaki simgeleştirmeler Arkaik dönemdeki amaçlama ve içerik aktarımı farklıdır. Bu etkileşimler sanat türlerinin bir çıkmazı sonucu geriye doğru dönüş ya da göz atış değil, daha önce yapılmış olanı yorumlama analiz etme ve onda özde bulunan estetik içeriği yorumlama durumudur. Heykellerdeki sadelik ve basitlik modern sanatçılarda plastik olarak kullanılmıştır. Günümüze kadar gelen dönemde arayışlar ve uygulamalar sonucu yeni biçim ve uygulama alanları, çağdaş sanat uygulamaları farklı şekilde uygulanmaktadır. Bu çözümlenmeleri yapmak geleceğin ve bugünün sanatının anlaşılmasını sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Heykel, Arkaik, Çağdaş Sanat

The Effects of Archaic Sculptures on Modern Artists and Their Usage in Plastic Works of Art

Abstract: Sculptures in Mesopotamia, Egypt, Greece and in many other civilizations are in a continuous interaction. The arts of all of these civilizations show the cultural characteristics of their times. When the examples of archaic sculptures we have today are examined, it can be seen that these sculptures are highly figurative. Subjects are generally gods, kings and religious functionaries. The cultures of archaic societies and their sculptures have appealed artists more since 19th century. This curiosity has increased the number of studies and quests. Plastic interpretation and analysis of the archaic productions have been turned into figurative meaning and expression and included in the works of art of many artists. Descriptions of these sculptures have inspired many artists. The productions of ancient civilizations and the subjects of their motives have affected modern art trends and artists. However, expressions of symbolizations, aiming and conveying content in archaic age are distinct. These interactions are not a regression or a look back because of a dead end of art types but an interpretation and analysis of old and an explanation of aesthetic content in the spirit of these productions. Simplicity and primitiveness in sculptures have been used as plastic by modern artists. Thanks to searching's and practices until today, new forms and fields of applications, contemporary art practices are varied. Making these analyses will help us understand the art of future and today.

Key Words: *Culture, Sculpture, Archaic, Modern Art*

1. GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Yöntemi: Yöntem olarak, Arkaik dönem heykellerinin modern sanata etkileri incelenmiş ve analizi yapılmıştır. Yapılan çalışmanın sınırlılıkları bu araştırmada sadece makaleye konu olan ve özellikle uzmanlarca kaynaklarda üzerinde birleşilen sanatçılar arasından seçilmiştir. Yine araştırmanın sınırlılıkları içinde batılı ve Türk sanatçılardan arkaik dönem çalışmalarına doğrudan gönderme yapan sanatçılara ağırlık verilmiştir. Arkaik dönemin kapsamına ise Mısır, Mezopotamya, Neolitik dönem ve primitifler dahil edilmiştir.

1.2. Problem cümlesi: Arkaik dönem eserlerinin, modern resim ve heykelde etkileri nelerdir?

2. BULGULAR

Arkaik dönem; Tdk sözlüğüne göre , güzel sanatlarda klasik çağ öncesinde kalan anlamında tarif bulmuştur. (Tdk.gov.tr). Bu sözcüğün genel olarak klasik çağ öncesini vurguladığı ve arkeolojik bir dönemi tanımladığını söyleyebiliriz. Arkaik dönem sadece Yunan dönemiyle ilgili değil klasik dönem öncesini genel olarak sanatları tanımlamaktadır. Sadece bir topluma arkaiklik yakıştırılmaz. Boardman'a göre, arkaik dönemin süreci yazılan sanat tarihin araştırmalarının gösterdiği kadar doğrusal ya da düğün değildir (Boardman, 2001).

Arkaik dönem sanatçısı ile primitif dönem sanatçıların ilişkide olduğu farklı coğrafyalar göre aynı anlıktan bahsedebiliriz. Primitif sanatçılardan etkileşimle arkaik sanatın etkilendiği, Arkaik resimlerde primitiflerin resim anlayışı da olduğu görülmüştür.

Bu dönemde sanatçıların, din ya da devlet adamlarının etkisinde görürüz. Yine bu dönemde Sanatçılar, kendi alanlarında çalışarak hayatlarını sürdürebilmektedirler. Yine, zanaatçı ile sanatçı arasında bir ayrım olduğu da kaynaklarda belirtilmiştir. Sanatçılar bu dönemde sipariş üzerine de çalışmaya başlamıştır. Bu dönem heykelleri, Figürler de vücut cepheden, baş ve ayaklar yandan gösterilir. Yüzlerde kişisel ifade yoktur. Figürler belli kişileri temsil ederler. Figürlerin boyutları toplumdaki hiyerarşiyi de ifade ederler. Arkaik üsluplu resim şematik katı biçimlidir.

“...Plastik sanat yoluyla tek tek bireyleri bu karışıklık içinden seçip, açıkça sınırlanmış bütünlükler halinde düzenliyorlardı. Demek ki bütün antikçağ plastik sanatı Nihai amacını, dış nesnelere açık seçil maddi bireysellikleri içinde kopya etmekte buluyorlardı” (Worinringer, 1999).

Bu tarihsel dönem klasik dönem üslubunu olgunluk öncesinde oluşum aşamasını nitelendirdiğinden klasik dönem öncesi bu dönemin kendine ait klasik bir üslubundan söz edilemez. Bu dönemde etkileşimleri, yeni arayışları eserlerde görmemiz mümkündür. Arkaik dönemi resim ve heykeli konuları ata kültü, dinsel inançlar, toplum, savaşlar gibi birçok konuda eser üretmişlerdir. Yine arkaik dönemde figürler belli kişileri temsil ederler. Figürlerin büyüklükleri toplumdaki mevki hiyerarşisine göre çalışılmıştır. Bu eserlerin ortak özelliği, dış dünyadan imitasyon yapmak yerine aktarmak istedikleri konunun kişisel özelliklerini biçimle ifade bulmuştur. Bu bağlamda doğaya farklı bir açıdan bakıldığında bu heykellerin anlatıma, simgeye dönük olduğundan bahsedebiliriz. Dolayısıyla bu heykellerde resimlerde bireysel faktörlerin rol oynamasının yanında Kendi algılarını aktardıklarından bahsedebiliriz. Heykellerin bazılarında bir din adamı ya da bir tanrı betimlenirken bir diğerinde yansıtıcılıktan uzak bir doğurganlık betimlemesine dayalı dışavurumcu sayılabilecek bir anlatım görebiliriz.

“Modernist sanatçının dolaysız amacı her şeyden önce bireysel bir amaç eserlerinin gerçekliği başarıda her şeyden önce bireysel gerçeklik ve başarıdır.” (Greenberg, 1999). “Gerçekçilikten çok soyutlamacı düşünen Mezopotamya halkları sanatı hayal gücüne dayanan soyut göstergeler şeklinde yorumlamışlar, bu nedenle taklit ve kopya değil, özgün ve yaratıcı formlar bırakmışlardır.” (Aydın, 2002). Arkaizm, modern sanatın şekillenmesinde önemli bir paya sahip olmuştur. Onu kuramsal açıdan hiçe sayanlar ve salt biçimsel açıdan kullananlar olduğu gibi bu konu üzerinde düşünen ve kalem oynatan sanatçılarda bulunmaktadır.

19.yüzyılın ikinci yarından itibaren Kübist, Sürrealist, Dada, Ekspresyonist Avrupa'nın önde gelen sanatçıları arkeolojik buluntulardan etkilenerek çalışmalarına çok yeni tekniklerle yeni biçimler vermeye başladılar. Heykel ve resim alanında bu etkileşimle yeni çalışmalar yaptılar.

Modernizmin ne anlama geldiğini belirtmeden önce onu hazırlayan nedenlere değinmek uygun olacaktır. Bu noktada, 18. yüzyılda gerçekleşen Sanayi Devrimi'nden ve onun sonraki yüzyıllardaki etkilerinden bahsetmek gerekmektedir. 18 .ve 19.Yüzyılda batı uygarlığı, Sanayi Devrimi'nin neden olduğu

yeni bunalımlara sahne olmuştur, Sanatta geleneksel tutumların reddedilerek, yöntem, üslup, konu dallarında tamamen 'yeni' arayışın başladığı bir dönemle modern sanat, 19.yüzyılın ikinci yarısından başlayarak, 20. yüzyılın ilk yarısına kadar üstünlüğünü sürdürmüştür. İşte Bu etkileşimlerle, Modern sanatın heykel anlayışında 1900'lerin sonunda taklitçi ve idealize edilmiş görüntülerden vazgeçildi. Figür en başat rolü oynayacak heykel sanatını tanımladı. Bu anlayışın yıkılması bir devrimle gerçekleşti.1.ve 2. dünya savaşlarından olumsuz sonuçları ideolojilerin sanatına kendi yararına kullanmak istemeleri sanatçıların sanata ve dünyaya varlığa bakışında bir devrim yarattı. Bu dönem sanatçılar özellikle sanatlarına kişisel üsluplarını bireyselliklerini yansıttılar .Bu anlayışla sanat, sanayi devrimi ile de yeni araç ve olanaklarla sanatçıların hizmetine girdi. Arkaik dönem heykelleri birçok modern sanatçıyı etkilemiştir. Bu etkileşim arkaik dönemi içinde barındıran heykel plastiği oran orantısı ayrıca kavramsalında gizli olan objeleri aynı resmetmeme anlayışı hâkim olmuştur. "Özellikle Mısır, Mezopotamya, Hint, Çin, Japon ve Amerika'nın eski yerli halkları ile Afrika, Avustralya ve Okyanusya adalarında yaşayan ilkel topluluklar gibi, batı dünyasına yabancı kalmış halkların sanat ve etnografi eşyaları XIX. Yüzyılın içinde keşfedilmeye araştırılmaya başlandı"(Turani,1998). Arkaik heykelin Frontal duruşu modern heykelin üslup sal anlayışıyla birleşmiş yansıtmacılıktan uzak doğayı kavramsal bir şekilde yorumlayan eserler yanında klasik anlayıştan farklı olarak yeniden sanatçının özgün, kişiliğini vurgulayan çalışmalar yapılmıştır. Turani'ye göre, dışavurumcular, ilkel kavimlerin heykellerinde görülen basit, kaba arkaik biçimlerin kendi çalışmalarında etkileyici, anıtsal bir anlatım getireceğini düşündüler (Turani, 1998). Heykeldeki yeni arayışlarda, en başta Pablo Picasso gelir. Modern heykele getirdiği anlayışla klasik gelenekleri parçalamış ve ilkelde olanı yeni var olan görüntünün ayna gibi yansıtılmasında çıkmış objeleri parçalayarak yeni objeler üretmiştir.

"Sanatın yalnızca görünen dış dünyanın bir anahtarı olmakla kalmayıp, iç dünyaların açılmasını sağlayan bir alet niteliğimde taşıdığı anlaşılmamasıyla birlikte, sanatsal hedef saptırmalarının ağırlık noktasında da tanım bir değiştirme gerçekleşmiştir."(Gombrich, 1992).

Pablo Picasso: Büyük biçim devrimi heykelde doğanın taklidi ya da ideal olanı göstermekten vazgeçti. Bu dönemde ilkel sanatı ve arkaik dönem eserlerini inceleyen sanatçılar biçimi ve konu özünü klasik anlayıştan kendi yeni anlayışlarına yeni bir söylemle dile getirdiler. Arkeolojik buluntularında incelenmesiyle arkaik sanatlardaki sadelik, sembolistlik, Frontal duruş gibi öğeleri sanatlarına dâhil ettiler. Picasso birçok farklı deneysel heykele imza

attı. Anlam ve biçimde sadeliği tercih ettiği heykelleri geleneksel kurallara ve sıra düzenlerine karşı çıktı. Heykelde arkaik dönem heykelinde olduğu gibi anatomik farklılıkları düzensizlikleri tercih ederek betimlediği objenin kavramsalına dönük çalışmaları gerçekleştirdi. "...modern başkalaşım süreci, gelenek başkalaşımında olduğu gibi hem değiştirilmemiş hem de değiştirilmiş varlıkları sunmuyordu." (Bilge.2000). Pablo Picasso, Woman in A long Dress/Uzun elbiseli kadın (1943).

Constantin Brancusi: Figür, merkezli bir modern hareketin ve soyut sanatın öncüsüydü. "Sanatçıların ilkel buldukları biçimlerden çok daha anlatım yüklü, bütünlendirici yalın bir biçim dünyası yarattı. Afrika sanatı sanatçıya figürün yalınlaştırılmasında ya da şemalaştırılmasında yeni boyutlar kazandırdı." (Nilgün, 2000).

Sanatçı Arkaik dönemin en somut olarak etkilenen ve eserlerine yansıtan sanatçılardandır. Rodin'le iki ay kadar beraber çalışmış sanatçı, klasik heykel sanatında da ustalaşmıştı. Ancak Kendine özgü heykel çalışmalarında heykelde arkaik dönem heykeltıraşların kaygılarını kendi biçiminde birleştirmiştir. Biçimi yalınlaştırarak karmaşadan kurtarmak, Görüşü ile heykel üretmiştir. "Modern sanatın çok sık rastladığımız özelliği de, kökenini zaman zaman eski tarihten mitten, efsanelerden, hatta dini olaylardan alması olacaktır." (Nilgün,2000).

Jacques Lipchitz: Arkaik Dönemin sade ve saf biçimlerinin yansımalarını sanatçıda görmek mümkündür. Bir süre kübistik çalışmalar yapan sanatçı kübizmin sınırlılıklarının da etkisiyle kütleyle mekânı birleştiren lirik bir anlayışla arkaik dönemdeki kütle, blok çalışmalarına da gönderme yapmıştır. Anne figürü özellikle arkaik dönemde çok çalışılmış bir konudur. Ancak; sanatçıya kadar konu sürekli farklı yöntemlerle aktarılmıştır. Sanatçıda eserlerinde anneyi yansıtmayı tercih etmiştir. Sanatçının çalışmalarındaki bütünsellik yine arkaik dönemleri hatırlatır.

Alberto Giacometti :Giacometti heykelleri için Nilgün, "İster Mısır sanatının üsluplaşmış önden görünümüyle ,ister heykel kabile sanatındaki yüz ifadesiyle ,ister kübizmin saptanmış biçimleriyle yaratılmış olsun, görünmez nesne, ince zarif yüzeyleri yukarıya doğru inceler vücudu ve katı çerçeve arasında uyumlu boşluklarıyla bütün olarak ,gizemli soyut heykel verilebilecek en iyi örneklerdendir" (Bilge,2000). Özellikle, Giacometti'nin Spoo Woman/kaşık kadın 1926 arkaik dönem heykellerinin Frontalliğini bütünselliğini ve kavramsallığını hatırlatır.Yine Giacometti'nin heykellerindeki

uzun vücutlar, dokulu yüzeyler gözlerin yeri ve şekli figürlerin yansıtılması geçmişe göndermeler yapar."...duruşlarda ve genel görünüşte Mısır ve Mezopotamya'dan aktarılan özellikler belirlidir....yürüyen insan heykellerinin kökeni de Mısırdadır. "Richter, G. (1975). "Giacometti'nin Sanatı, Mısır sanatı, birçok ilkel sanat ve simgesel sanat üzerinde yaptığı güçlü gözlemlerinin kendi sınırsız yaratıcı gücüyle birleşmesi sonucu doğmuştur." (Nilgün, 2000). Woman with chariot 1/arabalı kadın 1, 1943 160.40.37 cm

Max Ernst: Sanatçının çalışmalarında özellikle Anxious Friend /Endişeli bir dost çalışması Frontal heykellerin kabalığını sadeliğini, yalınlığını hatırlatır. Yine Moon Nat/Ay Çılgını çalışması da arkaik heykellerdeki gibi ayrıntılı sadeleştirilmiş idollere dönüştürülmüş bir yapıya sahiptir. The King Bleing with the Queen /Kraliçeyle oynayan kral heykelinde boynuzlar arkaik dönemdeki Erkek vurgusuna aynen geçmişteki gibi değinmelerde bulunur.

Henry Moore: Yarı soyut figüratif ve soyut çalışmalar gerçekleştirmiş olduğunu görürüz. Yeni Asur sanatı kapsamında da ele alınan bu resmin aslında son derece çağdaş bir boyutu yakaladığı ve iki figürün sadece boşlukta yer edilen iki eleman gibi davranarak boşluğu doldurur tavırları en önemli özelliğidir. Ayrıca gözlerde Mısır resminin etkileri dikkat çeker" (Eroğlu, 2007)

"Sanatsal gerçeklik ile doğanın gerçekliği birbirinden bütünüyle farklıdır, sanatçının görevi ise ortaya koyduğu yapının bir doğa yapıtı gibi görünmesini sağlamak değildir. Doğa, canlı varlıkları biçimlendirirken, sanatçı anlam yüklenmiş cansız varlıkları biçimlendirir, doğa gerçek varlıklar yaratır, sanatçı ise varlıkları bir görüntü olarak yaratır ve doğanın yapıtlarını ruh üzerinde iz bırakacak şekilde, onun uyandırdığı duygu ve düşünceyi eserine katması gerekir. İzleyici ve sanatçı sanat eserinde bunların ayırdına varabilmelidir." (Lenoir, 2004)

Azade Köker: Özsezgin'e göre, sanatçı, eserlerinde, geleneksel Anadolu kültürü ile dünya kültürlerinin izleri birlikte görülmektedir. Çalışmalarında anlamı malzemeden çekip çıkarmak yerine, malzemeye yeni anlamlar, açılımlar yükleyerek konuyu ve biçimi Aynı noktada buluşturmuştur. Tarih öncesi Anadolu sanatında çok sık rastlanan Ana Tanrıça, kadın, kadın ve erkek, kutsal hayvan boğa, bereket ve çoğalma simgelerinin Oluşturduğu özellikli formlar, sanatçı tarafından da benimsenerek şekillendirilir (Özsezgin, 1994).

Yine Karagüle göre, Eserlerde göze çarpan primitif etkiler, basite indirgenen hatlar, bazen kabaca şekillendirilen detaylar ile form ve konu bütünlüğü sağlanır. (Karagül, 1997)

“Köker’in arkaik ile olan ilişkisi 1990’da gerçekleştirdiği Karşı karşıya Bir Çift, Kan Kan Dansı ve Şeytanın Dansı gibi ilk bakışta kabaca yontulmuş kayaları anımsatan büyük boyutlu, çok parçalı heykellerinde ortaya çıkmıştır.” (www.felsefeekibi.com 19.03.2012)

Mehmet Aksoy: Yakındoğu, Mezopotamya, Anadolu ve Hint kültürlerini birbirine yakın buluyorum... Bunları inceledim ve sanki heykeli yeniden öğrendim. Eski heykellerde benim dikkatimi çeken bir şey var; bu heykellerde her zaman bir inanç ve felsefe var.., ve bu inancı ile felsefenin forma dökülüşü... Dikkatimi çeken başka bir şey de bu heykellerde büyük bir yaşama sevincinin olması. Savaş sahneleri bile bizde şiddet duygusu aşılamıyor. Eşyalar, silahlar, kullandıkları her obje büyük bir sevgiyle yapılmış ve sanatsal bir form kaygısı taşıyor. Detay ve kütle ilişkisinin nasıl halledildiği, dekoratif elemanların plastik kütleli bozmadan heykelin üstüne nasıl işlendiği, tüm bunlar benim için çok öğretici oldu ve heykele ilişkin fikirlerimin oluşmasını büyük ölçüde etkiledi (mehmetaksoy.com) Sanatçının, çoğunluğu mermer malzemeden oyulmuş olan heykellerinde anıt niteliği ağır basar. Eserlerinde amaç, mekânın müziğini yansıtmaktır (www.istengeç.com) “Sanat yapmak kutsal bir iştir ve ekmeğe kadar gereklidir. Karın doyurmaz, eti budu yoktur ama kafa yapar, ruhu temizler, inceltir, zenginleştirir. İnsanlara, nesnelere, doğaya daha sevecen daha güzel bakmanızı sağlar.” (mehmetaksoy.com) “Üzerinde yaşadığı coğrafyanın geçmişle ve bugünü buluşturan büyük boyutlu heykeller ve anıtlar gerçekleştirdi. Doğurganlık ve bereket Tanrı’sı Kibele’nin izini sürdü, Şahmeran ninketlini görselleştirdi.” (www.istanbulmodern.org) Özsezgin’e göre, Mehmet Aksoy, bir tıkanma sürecine girmiş görünen heykel sanatımıza, bu kapsamlı ve devingen işleriyle güzel bir soluk aldın yor, anıtlılığın dar ve formalist kalıplarını kırmaya yönelik bir çaba gösteriyor, heykel sanatına resmi gözlüklerle bakmaya koşullanmış olanlara uyarıcı bir eleştiri getiriyor. Bütün bunların ötesinde de, heykel sanatının gelmiş geçmiş büyük ustalarına, el emeğinin büyük işçilerine, minnet borcunun güzel bir ifadesi sayabileceğimiz sıcak bir “merhaba” gönderiyor (www.felsefeekibi.com)

3. SONUÇ

Plastik sanatların önemli bir dalı olan heykel sanatının kuramsal yapısı, binlerce yıl süregelen gelişimle bir döngüdür. Sanat; binyıllardır, insanlığın duygu, düşünce, zekâ ve bilgi birikimlerini uygarlıkların geçirdiği kültürel aşmaları, sanatsal üslup v.b. değişimleri gözlemlemizde yol gösteren en etkili alandır. Aynı zamanda sanatın iletişim özelliği, geçirdiği tüm biçimsel ve düşünsel değişikliklere rağmen, geçmişle günümüz arasındaki tarihsel bağı kurmamızda da önemli bir araçtır.

Sanatta klasik dönemde yansıtma gerçekliği önemliyken, modern çağla beraber nesnenin gerçekliği öne çıkmıştır. Ülkemizde, Arkaik Uygarlıklarından günümüze kalan sanat eserlerindeki betimlemelerden, gerek biçim gerekse ifade ettikleri anlam olarak esinlenmiş ve bu esinlenmeleri yapıtlarına yansıtmış pek çok modern sanatçı vardır. Modern heykel, geleneğe karşı koyabileceği, plastik anlamda, en yalın, dolaysız olan ifade araçlarını birde, arkaik sanatta bulmuştur. Arkaik sanatlar sanatçılarca, araştırılıp incelenmiş ve heykeltıraşlar için de bir kaynak olmaya devam etmiştir. Yansıtmanın dışında, yeni biçim ve ifade arayışındaki modern heykeltıraşlar aradıklarını, biçim ifade olarak, şimdilik soyut sanatta bulmuşlardır. Modern heykelin aradığı, insanın içinde en saf biçimde olandır.

İnsanın dünyayı algılamak için ihtiyaç duyduğu önemli unsurlardan birisi heykeldir. Heykel, dünyayı sanatçı duyarlılığını tanımada ve birbirinden ayırt etmede insana büyük imkânlar sunan bir sanattır. Plastik sanatların olmadığı bir evrende yaşama fikri, kabul edilemez.

Aksoy'a göre sanat değer olmaya başlayınca, Türk heykelinden söz etmeye başlayabiliriz. Bu coğrafyanın, bu toplumun bireyleri ön kimliğimizle sanatçı benimiz ayırmadan, evrensel açılabilir, dünya heykelinde yer edinebiliriz.

4. KAYNAKLAR

- [1] Akurgal, E., 1997. Anadolu Kültür Tarihi 20 Tübitak Basım:Ankara.
- [2] Aydın, Muammer Çakır., 2002. Sanatta Eleştirelilik, Beta Basım: İstanbul.
- [3] Bilge, N., 2000. Modern ve Soyut Heykelin Doğuşu, 1900-1950 Boğaziçi Üniversitesi Matbası: İstanbul.
- [4] Bottore, J. Joseph, S.M., 2001. Evvel Zaman İçinde Mezopotamya, Yapı Kredi Yayınları.
- [5] Boardman, M., 2001. Yunan Heykeli Arkaik Dönem Homer Kitabevi, İstanbul.
- [6] Eroğlu, Ö., 2007. Sanatın Tarihi, Kolaj Yayınevi, İstanbul.
- [7] Greenberg, C., 1999. Modernizmin Serüveni/Modernist resim Hazırlayan: Enis batur. Yky Yayınevi, İstanbul
- [8] Gombrich, H.E., 1992. Sanat ve Yanılsama, Çeviri: Ahmet Cemal, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- [9] Karagül, F., 1997. Hitit İmparatorluk Çağı Sonuna Kadar Anadolu'da Figür Kullanımı Ve Günümüzdeki Seramik Yorumları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Seramik Ana sanat Dalı, İstanbul.
- [10] Özsezgi, N., 1994. Türk Plastik Sanatçıları Ansiklopedik Sözlük, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
- [11] Lenoir, B., 2004. Sanat Yapıtı, Çev. Aykut Derman, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- [12] Turani, A., 1998. Çağdaş Sanat Felsefesi, İkinci baskı. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- [13] Richter, G., 1975. Yunan Sanatı. Çeviren: Madra; Meral Cem Yayınevi, İstanbul.
- [14] Worringer, W., 1999. Modernizmin Serüveni/Modernist resim Hazırlayan: Enis batur. Yky Yayınevi, İstanbul.

[15] www.istanbulmodern.org, (12.06.2007)

[16] www.istengeç.com.tr, (19.08.2006)

[17] www.mehmetaksoy.com, (19.03.2012)

[18] www.felsefeekibi.com, (19.03.2012)

[19] www.istengeç.com.tr, (19.03.2012)

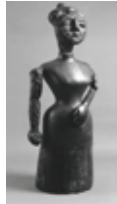
5. EKLER

Pablo Picasso

Pablo Picasso

Pablo Picasso

Picasso

Redin Kılı, Deği Bay, Platin Toprak Kilitçe, Bulhanas, Anadolu Müzesi, Ankara

Çatalhöyük

Picasso

Mısır resmi

Constantin Brancusi

Jacques Lipchitz

Constantin Brancusi

Kaynak:Mısır Heykeli

Alberto Giacometti